

22. juli-senteret

Fordypningstekst

Minnemarkeringer i ulike religioner og livssyn etter terrorangrepene 22. juli 2011

Av Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn. Publisert i januar 2019.

Terroren i regjeringskvartalet og på Utøya rammet hele den norske befolkningen. Ofrene for terroren kom fra alle kanter av landet og mange tilhørte ulike tros- eller livssynssamfunn. Mange av de som ble drept var ungdommer, og mange ungdommer ble også hardt skadet.

Den norske befolkningen er ikke ensartet. Vi som bor her kommer fra ulike land, tilhører ulike religioner og livssyn, og vi har ulike tradisjoner som det er viktig å ta vare på.

Det som skjedde 22. juli og i dagene etterpå sier noe om den norske befolkningen. Hva skjedde av endringer, hvilke verdier er viktige for oss, hvilken betydning hadde tros- og livssynssamfunnene, er den norske befolkningen blitt et sterkere fellesskap, og hva kan vi gjøre for at noe slikt ikke skjer igjen?

Samarbeid på tvers av tro- og livssyn

I Norge har vi etablert Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn (STL). Rådet favner de aller fleste av (de store) tros- og livssynssamfunnene, og de jobber bra sammen. Da terroren rammet handlet regjeringen (Kulturdepartementet) raskt, og tok kontakt med STL allerede lørdag 23. juli, med et ønske om å få til en felles minnesmarkering på tvers av religion, livssyn og kulturell bakgrunn. Markeringen ble satt på vent.

Søndag 24. juli ble det holdt gudstjeneste i Oslo domkirke, med kongehus, statsminister og regjering til stede, og NRK sendte direkte. Dermed var på et vis Oslo Domkirke offisiell sørgeplass og sorgen fikk en kristen, religiøs ramme. Den norske kirke er likevel ikke et selvsagt møtested for alle.

Den store minnemarkeringen ble nok rosemarkeringen på Rådhusplassen i Oslo 25. juli. Den dekket selvfølgelig ikke hele landet, men den ble stor – over 200 000 deltok. Det var rosemarkeringer mange andre steder i landet også, og markeringene var samlende, de var for alle, og de var inkluderende ved at de var uavhengige av religion og kulturell tilhørighet.

22. juli-senteret

Den norske kirke gjorde en stor innsats med hjelp og trøst på Sundvollen hotell, hvor de overlevende og familier samlet seg.

Flere av Samarbeidsrådets medlemmer, ikke minst Den norske kirke, sørget også for mange av de gravferdene som ble gjennomført i dagene/ukene etter terrorangrepene.

Både før og etter gudstjenesten i Oslo domkirke og rosemarkeringen ble det holdt minnemarkeringer eller andre arrangementer som fikk mindre oppmerksomhet, men som var svært viktige.

Minnemarkeringer i regi av de mindre tros- og livssynssamfunnene:

Gurdwara Sri Guru Nanak Dev Ji er sikhenes trossamfunn i Norge. To av medlemmene i gurdwaraen (tempelet) i Oslo overlevde terroren på Utøya, og allerede kvelden den 22. juli sendte sikhene kondolansebrev (brev om medfølelse og empati i sorgen) til AUF og Statsministerens kontor. Et par uker etter terrorangrepet arrangerte sikhene en minnesmarkering for ofre og pårørende. Markeringen var åpen for alle og flere Oslo-politikere deltok.

Buddhistforbundet i Norge var også raskt ute med kondolansebrev og mottok kondolanseselsener fra blant annet Kina og det buddhistiske verdensforbundet. Buddhistene ble direkte rammet da en norsk-thailandsk jente var blant de drepte på Utøya. Buddhistiske munkes sørget for bisettelse og for trøst og omsorg for familien. En uke etter terrorangrepet holdt buddhistene en større markering med over 1000 deltakere og hvor blant annet andre tros- og livssynssamfunn deltok.

Bahá'í- samfunnet i Oslo arrangerte raskt en bønnestund for medlemmene sine, og medlemmene deltok også både i rosemarkeringen på Rådhusplassen og i minnemarkeringen i Oslo Spektrum.

Det Mosaiske Trossamfunn (jødenes trossamfunn) holdt sin egen minnesmarkering den 3. august. Markeringen samlet rundt 200 mennesker, blant annet to statsråder, og en katolsk og en protestantisk biskop. I jødisk tro legges det til grunn at storsamfunnet har et kollektivt ansvar for barn og unge, og datoen 22. juli vil bli en årlig sørgedag i trossamfunnet.

Norges Hindu Kultursenter holdt flere hinduiske minnemarkeringer etter 22. juli. Det var ingen hinduer blant de omkomne, men flere hindu-ungdommer var medlemmer i AUF, noen var på Utøya og flere mistet nære venner. En årlig tempelfestival var i full gang da terroren rammet, og festivalen ble dempet ned, aktiviteter ble avlyst eller redusert for å vise samhold og solidaritet. Norges Hindu Kultursenter holdt minnestund 30. juli ved Vesletjern i Oslo. Vann som hellig og rensende element er viktig i hinduisk tradisjon. Det ble tent lys og det ble holdt taler, blant annet av politikere.

22. juli-senteret

Kristensamfunnet i Oslo hadde ingen medlemmer som ble direkte berørt av terroren. Det ble ikke arrangert en minneseremoni, men mange deltok på gudstjenesten 24. juli. Kristensamfunnet arrangerte sommerleir for menighetens ungdommer, og leieren startet samme helg som terrorangrepet fant sted. Ungdommene ble orientert om hva som hadde skjedd, og det ble lagt til rette for at ungdommene fikk snakke om hendelsene.

Jesu Kristi Kirke av Siste Dagers Hellige ble ikke direkte rammet av terroren, og trossamfunnet valgte derfor å ikke avholde spesielle markeringer. Kirken sørget for samtaletilbud og annet støtte, og de startet en gi-blod-kampanje i solidaritet med ofrene, og i ønske om å bidra praktisk. Det ble holdt ungdomsleir andre uke i august, og der ble det holdt spesielle markeringer til minne om ofre og pårørende.

Holistisk Forbund holder/holdt til i UNITY-senteret som ligger/lå rett ved Regjeringskvartalet. Senteret ble skadet av lufttrykket fra bomben.

De større tros- og livssynssamfunnene:

Den katolske kirke, St. Olav holder til like ved Regjeringskvartalet og messen samme kveld ble viet ofrene og de pårørende. Alle de katolske kirkene i Norge brukte søndagsmessen til å markere sorg, og pavens kondolansetelegram til Kong Harald ble lest opp. Ingen av de omkomne tilhørte Den katolske kirke, men flere av de overlevende tilhørte kirken.

Kirken holdt åpent hus og noen prester var på hjemmebesøk hos de som ble rammet. Den 19. august holdt kirken en rekviemsmesse (katolsk messe for avdøde personer). Der deltok blant annet representanter fra andre kirkesamfunn og representanter fra diplomatkorpsset. Det ble også holdt rekviemsmesse i Trondheim.

Norges kristne råd er en paraplyorganisasjon for flere ulike kristne menigheter som for eksempel kvekere, pinsevenner, metodister, baptister, ortodokse kirker, Den katolske kirke og Den norske kirke.

Den siste unge jenta som ble drept på Utøya var baptist, og det var en metodistprest som forrettet i begravelsen hennes. Metodistene holdt åpne kirker og gjennomførte minnemarkeringer i forbindelse med gudstjenester.

Islamsk råd Norge oppfordret sine medlemsmoskeer om å holde dørene åpne for at alle som ønsket det kunne komme inn i gudshusene. Islamsk Råd Norge følte at nordmenn sto sammen i sorgen, uavhengig av etnisk opprinnelse eller livssyn.

Sju av de drepte ungdommene på Utøya var registrerte muslimer, og flere andre drepte hadde muslimsk bakgrunn. Mange muslimer bosatt på Østlandet ble direkte eller indirekte rammet.

En av de mange begravelsene etter 22. juli ble den første kristen-muslimske begravelsen i Norge. Seremonien ble ledet av en imam og en prest.

22. juli-senteret

Human-Etisk Forbunds fylkeskontorer åpnet dørene, tente lys og inviterte de som ønsket å prate eller være sammen med andre. Flere humanister mistet livet 22. juli.

Forbundet hadde en egen kriseberedskapsgruppe, som tilbød å stille med praktisk hjelp og støtte på Sundvollen. Gruppas tilbud ble ikke tatt imot. Gjennom Røde Kors-representanter på Sundvollen var det likevel aktive humanister på stedet.

De nærmeste dagene etter terrorangrepet var preget av de mange gravferdene, og gravferdstalerne i Human-Etisk Forbund bidro så langt de kunne.

Utover høsten arrangerte eller deltok ansatte og aktive medlemmer i forbundet i viktige debatter om høyreekstremisme, totalitære ideologier og ikke minst rasisme og netthat.

Den norske kirke er det største religiøse samfunnet i Norge, og er godt representert over hele landet. Den norske kirke var raskt til stede på Sundvollen og bisto redningsarbeiderne etter angrepet på Utøya. Den norske kirke brukte gudstjenesten søndagen etter terrorangrepet til å markere sorgen.

Den norske kirke utførte et viktig arbeid den første tiden etter terrorangrepet, og som det største trossamfunnet sto de også for de aller fleste gravferdene.

Avslutning:

Gjerningsmannen som gjennomførte terrorangrepene i Oslo og på Utøya har gitt en begrunnelse for handlingene sine. Han har vært tydelig på at det var innvandring og det flerkulturelle samfunnet han ville til livs.

Umiddelbart etter terrorangrepene mobiliserte hjelpearbeidere, media, politikere, offentlige etater, frivillige organisasjoner, tros- og livssynssamfunnene og mange andre.

Både store og små tros- og livssynssamfunn mobiliserte for å gi trygghet og lage fellesskap for sine medlemmer og for befolkningen generelt. Det skapte et sterkere fellesskap mellom tros- og livssynssamfunnene, og det økte tillitten mellom dem.

Et tros- og livssynsåpent samfunn er en viktig faktor for fellesskap og tillit. Alle må få lov til å være synlige, til å mene og til å tro på det de vil – eller ikke tro.

22. juli-senteret

Tips til videre lesning:

Lenke til rapporten En nasjon i sorg – de andre historiene:

<https://www.trooglivssyn.no/wp-content/uploads/2018/03/STL-En-nasjon-i-sorg-De-andre-historiene.pdf>

Lenke til Samarbeidsrådets hjemmesider, hvor også lenkene til de enkelte tros- og livssynssamfunnene finnes:

<https://www.trooglivssyn.no/>

Lenker til mediasaker om den første kristen-muslimske begravelsen i Norge:

<https://www.utrop.no/Nyheter/Innenriks/20887>

<https://www.dagsavisen.no/innenriks/vi-folte-den-samme-sorgen-1.463879>